

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

4

КВІТЕНЬ
1975

них умінь: відшукували кінці у палички і контролювали пальчиком зроблене колечко.

Так само відбувалися заняття з навчання зображення інших трьох предметів і були одержані аналогічні дані.

Як висновок можна сказати, що характер виконання дітьми даного зображувального завдання свідчить про можливість шляхом прямого навчання досягти відтворення дітьми третього року життя реального предмета.

Аналіз методичних прийомів, застосованих в процесі навчання, показує, що запропонований нами метод розглядання предмета позитивний, тому що він стимулює у дитини не тільки активне сприймання предмета у даний момент, а й встановлює зв'язок з тим, що вона робила на попередніх заняттях, тобто активізує пам'ять дитини, сприяє розвитку цілеспрямованого сприймання.

Л. НАДУДВАРІ
(Дебреценський університет,
кафедра психології)

ПРО НАВЧАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ¹

Заняття з навчання іноземної мови у дитячому садку проводились 2 рази на тиждень по 30 хв за такою структурою:

1. Фонетична зарядка і створення мовної атмосфери;
2. Закріплення пройденого матеріалу з перевіркою, як він засвоєний дітьми;
3. Коротка гімнастика під лічбу або інший словесний супровід іноземною мовою;
4. Повідомлення нового матеріалу, вправи з використанням нових слів та фраз;
5. Рухлива гра зі словесним супроводом іноземною мовою, якщо є для цього час.

Опрацьовуючи структуру заняття, ми виходили з того, що увага дитини-дошкільника повністю поглинається тим, що займає її у даний момент. Але в зв'язку зі швидкою втомлюваністю концентрація уваги на одному об'єкті або на одному виді діяльності нетривала. Тому одним із основних наших завдань було шляхом особливої організації конкретних процесів навчання викликати й організувати увагу дитини. Враховуючи, що увага дошкільника у своїй основі має мимовільний інтерес, необхідною умовою організації її є строго продуманий процес навчання, побудований на певній послідовності завдань та форм роботи. Основним у проведенні занять з навчання іноземної мови ми вважали зацікавленість дітей. Якщо заняття не викликає достатнього інтересу, зміст його одноманітний, то воно не супроводжується позитивним емоційним переживанням, діти швидко відволікаються, стають неуважними.

Важливим в організації навчання іноземної мови у дитячому садку було питання, як практично створити мовну атмосферу і поставити дітей перед необхідністю користуватися іноземною мовою. Створювати атмосферу іноземної мови потрібно з самого початку навчання. Всі дії і вчинки педагога повинні асоціюватися з іноземною мовою. Рідною мовою можна користуватися тільки на перших заняттях, нада-

¹ Початок див. у журналі «Дошкільне виховання», № 3 за 1975 рік.

лі — лише під час пояснень нових ігор або коли не можна обійтися без перекладу чи пояснення рідною мовою.

На п'ятому занятті почали розучувати з дітьми вірш з використанням уже знайомих їм слів. Розучування супроводжувалось картинками-ілюстраціями. Коли діти добре засвоювали один вірш, розпочинали розучувати наступний. Після цього кожне заняття розпочиналося з повторення розученого вірша. Іноді замість вірша дошкільнята повторювали за педагогом скоромовку або нескладний опис за картиною. Такий початок заняття створював мовну атмосферу, настроював дітей на іноземну мову, допомагав виробити установку говорити цією мовою. Як відомо, для виникнення мовної установки необхідно, щоб у дитини з'явилася потреба говорити. Задоволення цієї потреби можливе тільки у відповідній ситуації, тобто на матеріалі певної мови. Для вироблення установки говорити тією або іншою мовою потрібен безпосередній вплив цієї мови на дитину. Протягом всього заняття діти повинні перебувати в атмосфері даної мови, щоб звикнути до того, що на занятті вони можуть висловити свої думки тільки цією мовою.

Починаючи заняття з повторення вірша чи окремих фраз іноземною мовою, ми вводили дітей в атмосферу даної мови, сприяли актуалізації установки говорити на ній. Щоб не порушувати цієї установки, все заняття старались проводити на іноземній мові. Такі часто вживані слова та вислови, як *діти, тихо, добре, сідай, іди сюди* та ін., ми почали використовувати з перших же занять у потрібній для кожного вислову ситуації, супроводжуючи їх відповідною інтонацією, мімікою, рухами. Завдяки тому, що вони постійно повторювались, діти швидко зрозуміли їх, звикли до їхнього звучання і врешті-решт почали використовувати.

Починати заняття з повторення вірша або окремих реечнь іноземною мовою доцільно і з інших міркувань. Це як фонетична зарядка для дітей. Навчання іноземної розмовної мови у дитячому садку не передбачає фонетичного курсу. Однак саме дошкільникам звуковий бік мови дається легше, ніж учням. Їхня здатність шляхом імітації оволодівати найскладнішими звуками іноземної мови у кінцевому підсумку приводить до повної автоматизації вимови.

Ознайомлення дітей з іноземними словами почали з іменників. Вводили їх так: показуючи дітям нову іграшку або інший предмет, одночасно називали його іноземною мовою, наприклад, — *це м'ячик, це машина* і т. д. При цьому іноземне слово, яке засвоює дитина, відноситиметься до предмета не безпосередньо, а опосередковано, через поняття рідної мови. Це, з одного боку, полегшує дитині розумове завдання, бо їй треба тільки запам'ятати іноземне слово, що означає поняття, яке давно сформувалося у системі рідної мови. З другого боку, такий зв'язок (предмет — поняття в системі рідної мови — іноземне слово) заважає формуванню мислення іноземною мовою та виробленню навички неперекладної усної мови. Уникнути цього ступеня у засвоєнні іноземної мови не можна, але значно скоротити у часі — можливо. Саме тому важливо, показуючи новий предмет, а пізніше — дію, одночасно називати їх відповідними іноземними словами. Після цього запитати у дітей іноземною мовою, що це, і ще раз назвати предмет.

Таке одночасне показування і називання предмета сприяє виникненню безпосередньої асоціації (предмет — іноземне слово), хоча й у даному випадку іноземне слово може асоціюватися з поняттям за допомогою рідного слова у внутрішній мові дитини. Якщо ж ми, не назвавши предмет іноземною мовою, запитаємо у дітей, що це, то вони обов'язково назвуть його у думці, а може і голосно відповідним словом на рідній мові. А це заважатиме виникненню прямого зв'язку між предметом і іноземним словом. У всякому випадку, виникнення тако-

го зв'язку затримається у часі. Отже, слова, які означають конкретні поняття, доцільно давати без перекладу. Виходячи з того, що іноземне слово повинно поєднуватися у свідомості дитини не з одним конкретним предметом, а й з іншими, що належать до даного класу, під час ознайомлення з новим іноземним словом завжди демонстрували дітям кілька аналогічних предметів.

Наступним етапом роботи було розглядання і називання предметів на картинках. При введенні нових слів — дієслів — діти пророблювали те, що означають ці дієслова. Наприклад, *сиджу, стою*, а пізніше — *я сиджу на стільці, я стою у кімнаті, я п'ю чай* і т. д.

Коли діти засвоїли мінімальну кількість слів (іменників і дієслів), подаючи нову лексику, старались уникати введення окремих, ізольованих слів. Ми керувалися тим положенням, що організація навчання іноземної мови у дитячому садку повинна забезпечувати засвоєння мовного матеріалу в єдності його лексичного і граматичного компонентів. Крім того, організація навчального матеріалу з іноземної мови повинна давати змогу здійснювати розвиток усної мови на базі мінімальної кількості лексичних та граматичних засобів і в той же час забезпечувати максимальне повторення їх у мові. Тільки завдяки максимальному повторенню строго обмеженої кількості мовного матеріалу можуть установитися зв'язки між окремими мовними засобами та їхніми значеннями, а потім і автоматизуватися.

Розв'язуючи питання, як вводити нову лексику, ми знову звернулися до аналізу процесу розвитку рідної мови, оскільки засвоєння іноземної мови у дошкільників при усному характері навчання має багато спільних рис з оволодінням рідною мовою. Відомо, що маленька дитина починає засвоювати рідну мову з окремих слів або навіть звукосполучень, але ці слова і звукосполучення мають значення окремих фраз. Отже, в основу організації навчального матеріалу з іноземної мови в умовах дитячого садка повинна бути покладена фраза.

Як і в рідній мові, дитина будує речення на іноземній мові за певними моделями (стереотипами), які виробилися у неї багаторазо-

Скромні трудівниці

Анастасії Іванівні Войковій, музичному керівникові ясел-садка № 5 м. Севєродонецька, війна перервала навчання у педагогічній школі. 17-річною дівчиною пішла вона вільнонайманою у господарський взвод військової частини. На лівому березі Волги була зарахована санітаркою у 622-й стрілковий полк 51-ї армії, у його складі брала участь у боях на Північно-Кавказькому фронті.

Від червня 1943 року разом із самохідно-артилерійським полком, який увіходив до складу 32-го гвардійського корпусу, молодшим сержантом пройшла наступальним шляхом у напрямку Драгунське — Ліг Степовий, Новоолександрівське — Задільне. Потім Харківська, Дніпропетровська області,

вим повторенням аналогічних речень. Мовний зразок завжди пов'язаний з певною ситуацією, має наочний конкретний характер і тому відповідає конкретному, наочно-образному мисленню дошкільників. Організація навчального матеріалу в системі мовних зразків дає змогу з перших же днів навчання користуватися іноземною мовою як засобом спілкування. На відміну від граматичного правила засвоєння мовного зразка не вимагає аналізу мовних явищ і є для дошкільника більш природним шляхом засвоєння іноземної мови.

У навчанні іноземної мови особливо важливо виділити специфічну для цього процесу мовну наочність. Адже слова теж володіють образністю. Тому на заняттях ми насамперед повинні демонструвати самі іноземні слова, а не тільки предмети, які називаються цими словами. Подаючи нові слова, необхідно одночасно з демонстрацією відповідних предметів, картинок або дій чітко і ясно кілька разів підряд повторити їх назву. Нове слово потрібно повторювати до тих пір, поки у дітей не сформується правильний слуховий образ цього слова. Крім того, важливо, щоб слухові образи іноземних слів поєднувалися з їх зоровими та руховими образами. Діти повинні слідкувати за артикуляцією губ педагога і після цього кілька разів повторити нове слово. При такому опрацюванні нових слів діти запам'ятовують не тільки ті предмети і картинки, які демонструвалися їм на занятті, а й іноземні слова, якими називаються ці предмети. Мовну наочність завжди пов'язували з предметною та іншою наочністю, що розкриває смисл даного слова, виразу.

Дошкільнятам властива велика рухливість, активність. Їм важко сидіти спокійно протягом 20—30 хв, тому в середині заняття проводили з ними рухливу гру, фізкультурні вправи або таночок. При цьому діти не виходили з мовної атмосфери, бо всі рухи супроводжувалися словом. Наприклад, в процесі виконання фізкультурних вправ діти навчилися лічити до десяти і засвоїли такі вирази: *руки вперед, руки вгору, вниз, у таночках — ручками плесь, ніжками туп, покружляймо*. Рухливі ігри були простими і нетривалими, щоб не дуже збуджувати

Кіровоград. Тут А. І. Войкова була тяжко поранена й опісля звільнена від військової служби. У 1947 році Анастасія Іванівна закінчила Дніпропетровське музичне училище, працювала вчителькою музики і співів у школі, останні десять років — у дошкільному закладі.

Сім'я Войкових виховала восьмеро дітей; як до рідних, ставиться Анастасія Іванівна й до своїх вихованців у яслах-садку, і вони також віддячують їй щирою прив'язаністю і любов'ю. Як умілого й досвідченого працівника знають А. І. Войкову товариші по роботі, її досвід узагальнює методичний кабінет міськвню.

* * *

Ще не встигла була ступити на широкий життєвий шлях і Марія Єгорівна Триппельова: у 1941-му вона тільки-но закінчила середню школу на Харківщині. Коли почалися бої за визволення України, у червні 1943 року дівчина вступила до лав Червоної Армії. Шляхами війни пройшла вона через Україну до Польщі, брала участь у форсуванні Вісли...

З 1963 року Марія Єгорівна мешкає у м. Северодонецьку, працює вихователькою у дитячих яслах-садку № 12. За час роботи в ньому виявила себе хорошим ор-

ганізатором педагогічного процесу, постійно поглиблює й удосконалює свої педагогічні знання та методичну майстерність, є активним учасником громадського життя. Особа педагога, її моральні якості, вчинки, судження, оцінки, ставлення до дітей і дорослих є прикладом для вихованців, за сумлінну працю поважають її колектив дошкільного закладу і батьки.

дітей, наприклад, перекидаючись м'ячем, діти вимовляли іноземні слова або відповідали на запитання.

Наприкінці заняття проводили більш тривалі й складніші ігри, часто як нагороду за досягнуті успіхи. Під час веселих жвавих ігор процес засвоєння іноземної мови продовжувався. Так, у народній грі «Гуси-гуси» відбувався діалог іноземною мовою між ведучим і «гусьми» і т. д. Ігрова ситуація допомогла забезпечити багаторазове повторення мовних зразків і наповнення їх різною лексикою.

Проте одних ігрових ситуацій не досить. Потрібно використовувати і природну ситуацію. Наприклад, засвоюючи слова та вирази за темою «Ранковий туалет», дошкільнята імітували миття рук, обличчя, причісування волосся, проробляли ці дії з ляльками у рольовій грі, у дидактичній грі «Вгадай, що я роблю». Потім вони розглядали картинки і розповідали: *«Кішка вмивається, дівчинка чистить зуби, мама причісує сина»*. На закінчення теми було проведено заняття у туалетній кімнаті, де діти за вказівками на іноземній мові виконували певні дії або відповідали на запитання: «Що ти робиш?» Таке всебічне, поетапне опрацювання мовного матеріалу у різних ситуаціях сприяло успішному оволодінню мовними зразками.

Грунтуючись на дворічній експериментальній роботі з дітьми дошкільного віку, ми спробували змодельовати процес засвоєння іноземної мови в дитячому садку:

Поетапне опрацювання нової лексики забезпечувало міцне засвоєння її й одночасно вироблювало вміння та навичку використовувати дане слово у різних ситуаціях, тобто приводило у кінцевому підсумку до утворення навичок іноземної розмовної мови.

З щирою вдячністю

Почала я працювати у дошкільному вихованні з початку радянської влади і віддавала улюбленій роботі всю себе. Мені здавалося, що моя професія вихователя найкраща, найпотрібніша.

У 1957 році за станом здоров'я я пішла на пенсію. Нелегко було жити без улюбленої справи, мій вимушений спочинок перший час дуже гнітив мене. Перейти цей рубіж допомогли мені товариші по роботі— вони приходили додому, вітали з кожним святом, підтримували морально і матеріально. Велике їм спасибі за це. А найближчим моїм другом є Галина Іванівна Смирнова. Ми з нею працювали понад десять років у дитячому садку № 7 м. Черкас, а зараз вона методист дитячого садка № 18.

Галина Іванівна спочатку відвідувала мене сама, а відколи піросла її донька Люда, яка тепер теж пішла нашою стежкою (працює музичним керівником у дошкільному закладі), приходять удвох. Г. І. Смирнова розповідає мені про методичну роботу у своєму дитячому садку та в інших, про заняття в групах, про те, як вона планує

й обліковує роботу. Мене ж розпитує про роботу дошкільних закладів у минулі роки, і я охоче розповідаю їй про те, як ми починали працювати, про методичний і матеріальний бік нашої роботи, про свята, про першу ялинку у дитячому садку. Все це Галина Іванівна завжди уважно слухає, дещо занотовує, щоб потім передати молодим працівникам.

Такі бесіди і розмови поліпшують мій настрій, я знову вважаю себе потрібною людиною. Кожний прихід Галини Іванівни і Люди є для мене радісним святом, яке я довго згадую.

Я складаю щиру подяку Галині Іванівні і Людмилі Іванівні Смирновим за чуйне й сердечне ставлення до мене, колишнього дошкільного працівника. Хотілося б, щоб і інші наслідували їхній приклад і не забували своїх колишніх колег. Нам, пенсіонерам, така моральна допомога дає велику підтримку, живить наші думки і почуття.

Н. ПРИГОРОВСЬКА,
пенсіонер
(м. Черкаси)